

inleiding

peter drijver & martin aarts

het 'van dam-offensief' bouwt verder

De nota huisvesting één en twee persoons-huishoudens, de Van Dam-nota, betekende toekenning van het recht op woonruimte vanaf 18 jaar en daarmee een erkenning van de al jaren door belangengroepen naar voren gebrachte woningnood onder jongeren. De belofte die deze nota inhoudt geeft tot op heden het troosteloze beeld van een ondermaatse gezinswoning, die slechts sporadisch in uitbreidingswijken de gaten vult, die met gewone woningen niet rendabel te dichten zijn. Doorgaans meldt het LOBH in Iglo, dat de Van Dam-eenheid te klein en te duur is. De mogelijke flexibiliteit is met de komst van de definitieve woonprogramma's verdwenen. De jongeren hebben inmiddels gezien, dat de Van Dam-eenheden op deze manier geen perspectief voor de woningnood zijn. De kraakbeweging, opgebloeid nota bene in zijn huidige vorm na de Van Dam-nota, stelt pragmatisch vast dat goede en goedkope woonruimte te verkrijgen is door leegstaande panden te benutten. Leegstaande panden hoeven blijkbaar niets op te brengen aan huur. De studievereniging van de afdeling bouwkunde, stielos, nam enkele jaren geleden het initiatief om onder de titel 'Van Dam-offensief' in een aantal discussierondes ervaringen met betrekking tot de jongerenhuisvesting uit te wisselen. Bepalend hierbij was om de op school aanwezige kennis plus praktijkvoorbeelden door te spelen met de wens het onderwijs te actualiseren door het op te vatten als onafhankelijk onderzoeksinstituut. De onderwijsprojecten woningbouw gingen voornamelijk over gezinswoningbouw, terwijl sommige afstudeerders zo'n programma als een onoverkomelijk probleem zagen. Er waren op de afdeling studies gedaan naar de door de Russen in de twintiger jaren ontwikkelde woningtypes. Deze woningtypes waren bedoeld voor de kommunes, die na de revolutie als onderdeel van de planning moesten gelden. In deze studies wordt onderzocht hoe de additie van cellen zich verhoudt tot het gemeenschappelijk gebruik van voorzieningen. Een dergelijke werkwijze laat meer affiniteit zien met de Van Dam-eenheid als een totaal andere ontwerp-opgave in de woningbouw, dan wat bureaus met gezinswoningbouw-ervaring in hun gerealiseerde projecten laten zien.

Dit bleek, toen het 'Van Dam-offensief' de inleiding van de door het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening georganiseerde tentoonstelling '1 + 2' in Utrecht verzorgde. Een ruimere opzet, mogelijk gemaakt door kollektieve voorzieningen stond loodrecht op de eindeloze reeks tot wachtlokaal omgebouwde gezinswoningen. Door dit principiële verschil in ontwerp opvatting was weer eens duidelijk bewezen, dat een zogenaamd 'experimenteel' onderzoek niet vanuit een op opdrachten azende praktijk te verwachten viel.

Ook werd de noodzaak om vanuit de afdeling bouwkunde onafhankelijk onderzoek te blijven doen hierdoor nog eens onderstreept. Het als 'vrij project' vanuit stielos opgestarte Gimmie Shelter project voor semi-permanente jongerenhuisvesting heeft inmiddels bewezen, dat er vanuit zo'n concurrentiepositie ook binnen de Van Dam-nota goede kollektieve woningbouw voor jongeren te bouwen is. De in dit nummer voorkomende afstudeerprojecten keren zich van elke uitzondering af. Ze doen een poging om een nieuw programma van eisen en een nieuwe norm te ontwikkelen om tot een grotere variëteit van woonvormen te komen, die uiteenlopende wooneisen kan opnemen. De plannen gaan uit van de wens een einde te maken aan alle uitzonderingswetten, omdat de gezinswoningbouw eigenlijk al de grootste uitzondering zou moeten zijn. Tijdens het jongerenhuisvestingskonfrontatie college van professor Priemus was duidelijk geworden hoe waar dit is. Slechts een derde van de bevolking in de stad bestaat uit gezinnen; terwijl de woningproductie nog steeds uitgaat van deze kleine bouwsteen. In het verlengde van deze afstudeerprojecten ligt de Kruispleinprijsvraag. Het is een Van Dam-eenhedenproject, dat door middel van een prijsvraagsituatie omgebogen kon worden tot een complex programma van eisen met verschillend gebruik van kollektieve voorzieningen. De nieuwbouw op het Kruisplein is niet *de* oplossing van het jongerenvraagstuk, maar wel een aanwijzing dat de op kortingen gebaseerde Van Dam visie te beperkt is.

Nu het jongerenhuisvestingsbeleid in de praktijk gefaald heeft, duidelijk aangetoond door de kraakbeweging, probeert dit nummer aan de hand van een paar voorbeelden de in de kinderschoenen staande discussie over met name kollektieve voorzieningen te inventariseren ten behoeve van het ontwerp.